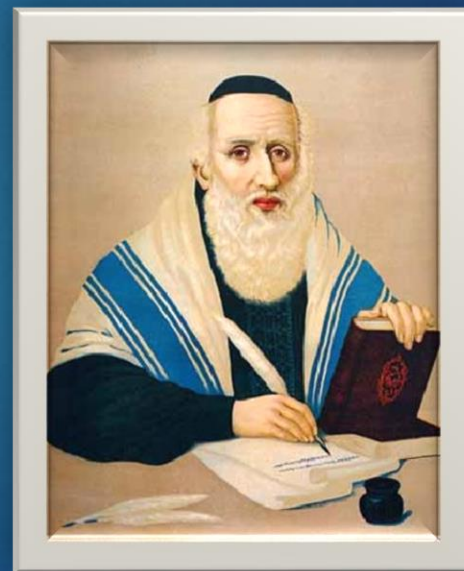

Elijas Ben Saliamonas Zalmanas

PARUOŠĖ: EVA ZACHAREVIČ IVC

Turinys

- ❑ Jaunystė
- ❑ Mokslinė veikla
- ❑ Kūrybinė veikla
- ❑ Chasidizmo judėjimas
- ❑ Įdomūs faktai
- ❑ Gaono reikšmė
- ❑ Galerija
- ❑ Šaltiniai

Jaunystė

Elijahu Ben Salomon Zalmanas (**Elijahu ben Šlomo Zalman** ar *Elijas Ben Saliamonas Zalmanas*), labiau žinomas kaip Vilniaus Gaonas („*ha'Gaon mi'Vilna*“) gimė 1720 m. balandžio 23 d. Jau vaikystėje Elijahu išsiskyrė iš savo bendraamžių ypatingais gabumais. Būdamas šešerių Vilniaus Didžiojoje sinagogoje jis sakė pamokslą, kuriame atsiskleidė ypatingai tokiam amžiui geras rabinistinės literatūros išmanymas. Skirtingai nei tuo metu buvo priimta, Elijahu nestudijavo ješyvoje ir labai anksti pradėjo savarankiškas Šventraščio bei Talmudo studijas. Kurį laiką (nuo septynerių metų) Elijahu studijavo vadovaujamas Kėdainių rabino Mozės Margalioto. Po pusmečio Elijahu grįžo į Vilnių ir tęsė savarankiškas studijas. Be Toros ir Talmudo studijų, Elijahu gilinosi į teorinę kabbalą ir dar neturėdamas trylikos metų užsiėmė praktine kabbala bandydamas sukurti Golemą.

Mokslinė Veikla

Ne tik Vilniaus Gaono kartos žmonės žavėjosi nepaprasta jo erudicija bei daugelio pasaulietinių mokslų išmanymu. Eljahu kūrybinis palikimas, kurį sudaro daugiau nei septyniasdešimt veikalų įvairiausiomis temomis – Šventraščio, Talmudo, mistinių Kabalos tekstų komentarai, hebrajų kalbos gramatika, ir ilgas sąrašas bendrųjų mokslų, tokių kaip geometrija, astronomija, medicina ir kt. – ir šiandien tebekelia didelį susidomėjimą tiek tarp šiuolaikinių žydų religinių autoritetų, tiek ir tarp mokslininkų. Gaonui Toros tyrinėjimai turėjo svarbiausią reikšmę ir tai buvo jo gyvenimo dalis. Gaonas manė, kad pasaulietiškos žinios buvo labai svarbios studijuojant Torą. Jis buvo pirmasis žydų mokslininkas, kuris suprato, jog nuolatinis senųjų dokumentų perrašinėjimas amžių bėgyje sąlygoja klaidų ir neteisingų interpretacijų atsiradimą. Gaonas tvirtino, kad Talmudo studijavimas turi būti grindžiamas protu, o ne autoritetais. Didžiąją savo gyvenimo dalį jis paskyrė žydų teisės – **halakha** – studijoms. „*Terminas halakha judaizme reiškia teisę, kuri apima religinės praktikos, politinių, socialinių, šeimos, tarpasmeninių santykių sritis.*“

Kūrybinė Veikla

Visi Elijahu ben Šlomo Zalman veikalai buvo išleisti tik po mirties, jo sūnų, vaikaičių bei mokinių iniciatyva, kurie suredagavo tekstus ir suteikė jiems pavadinimus. Didelė tekstų dalis buvo atkurta pagal nedidelio, elitinio Vilniaus Gaono mokinių būrelio užrašus. Iš viso Vilniaus Gaonui priskiriama mažiausiai 70 literatūrinių kūrinių. Dažnai teigiama, kad Vilniaus Gaonas pradėjo naują Mikros (Šventraščio), Mišnos ir Talmudo tyrinėjimų erą. Vilniaus Gaono kūrybinis palikimas - Mikros, Mišnos, Talmudo, Tikune Ha-zohar (Švytėjimo knyga), Tikunim Mi-zohar Chadaš (Naujoji Švytėjimo knyga) komentarai - jau kelis šimtmečius studijuojami tarp kitų žymiausių žydų išminčių ir mąstytojų veikalų garsiausiose pasaulio ješyvose.

Chasidizmo judėjimas

Gaonas kovojo prieš chasidizmą kaip prieš pavojų tradiciniam judaizmui ir paskelbė keletui chasidistų ekskomunikacijos nuosprendžius. Pagrindiniai chasidizmo bruožai: panteizmas, leidimas studijuoti Kabałą tiems, kurie neturėjo teisės jos studijuoti (t. y., neturintiems 40 metų, neišstudijavusiems Talmudo ir kodeksų), **pijjutim** – religinių himnų išmetimas iš liturgijos. Chasidai leido sau ne tik vartoti alkoholį, bet ir piktnaudžiauti juo, kaip ir rūkymu bei seksualiniais santykiais. Elijahu piktino ir cadikų tarpininkavimas tarp Dievo ir žmogaus bei Toros studijų iškeitimas į maldą ir kitas knygas. **1777** metais Vilniuje įvyko pirmoji Mitnagdim chasidizmo atstovų ekskomunikacija. Ši žinia buvo perduodama visoms didžiosioms žydų bendruomenėms ir buvo raginama atitinkamai elgtis su chasidizmo judėjimu – taip, kaip tai buvo daroma Vilniuje, ir stebėti chasidizmo šalininkus tol, kol šie galutinai išsižadės savo įsitikinimų.

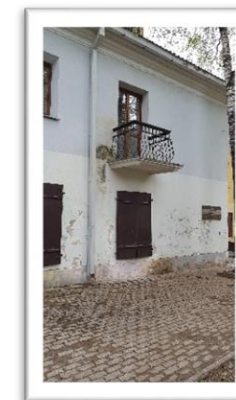
Idomūs Faktai

1755 m. įelijahu kreipėsi Jonathanas Eybeschütz, klausdamas dėl nesutarimo tarp jo paties ir rabino Jacobo Emdem. Atsakydamas su didžiule pagarba klausiančiajam, Elijahu teigė negalįs išspręsti ginčo dėl dviejų priešasčių: apeliavimu į tai, jog Jonathanas Eybeschütz buvo trisdešimčia metų vyresnis už Gaoną ir Elijahu jokia būdu negalėjo patarti vyresniam žmogui, bei pabrėžė, jog atsakantysis nežinodamas visų aplinkybių, racionalaus atsakymo duoti negalėjo. Elijahu gyveno pagal asketizmo nuostatus. Jis pažodžiui kartodavo senovės rabinų žodžius, jog Tora gali būti įgyvendinta tik atsisakius visų malonumų ir susitaikant su reikiamais pasiaukojimais. Elijahu gyvenant pagal šį principą, tautiečių jis buvo pradėtas laikyti šventuoju, ir savo amžininkų buvo vadinamas „*Chasidu*“.

Gaono reikšmė

Vilniaus Gaono Elijahu ben Solomon Zalmano, didžiausio XVIII a. išminčiaus, pasaulinio garso Toros ir Talmudo komentatoriaus, vardas išgarsino Vilnių kaip Lietuvos Jeruzalę. Jo galingas intelektas ir erudicija lėmė, kad Vilnius tapo dvasiniu žydų centru, garsėjusiu visame pasaulyje. Ilgainiui Gaonas tapo legendine, netgi mistifikuota asmenybe, jo vardą apgaubė spalvingiausi padavimai, pasakojimai apie jo gyvenimą, keletą šimtmečių perduodami iš lūpų į lūpas, tapo žinomi įvairiausiose žydų diasporose skirtinguose kraštuose. Taip pat reikia paminėti, kad šio filosofo dėka, žydai sukūrė Lietuvoje turtingą ir įvairialypę kultūrą. Ši religinė Lietuvos žydų kultūra praturtino pasaulio žydiją. Vilniuje veikė pasaulinio garso dvasinės akademijos, į kurias studijuoti atvažiuodavo jaunuoliai iš daugelio šalių. Garsėjo Vilniaus bibliotekos. Lietuvoje spausdintos judaikos knygos garsėjo visame pasaulyje.

Galerija

Ačiū už dėmesį!

Šaltiniai

- ▶ https://lt.wikipedia.org/wiki/Elijas_Ben_Saliamonas_Zalmanas
- ▶ <http://www.jmuseum.lt/lt/vilniaus-gaonas-elijahu-ben-solomon-zalman/i/152/>
- ▶ <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000103541/kulturu-kryzkele-menora-kaip-is-tiesu-atrode-vilniaus-gaonas>